

9. Асафьев Б.В. Музыкальная форма как процесс // Б.В. Асафьев Избранные труды. — Т. 5. — М., 1957.

10. Рудницька О.П. Мистецтво у розвитку особистості : [моногр.] / О.П. Рудницька ; за ред. Н.Г. Ничкало. — Чернівці : Зелена Буковина, 2006. — С. 44–45.

В статье рассмотрена социальная и педагогическая сущность понятия компетентности будущего учителя музыки и методы ее формирования в процессе музыкально-исполнительской деятельности.

Ключевые слова: компетентность, компетенция, компетентностный, музыкально-исполнительская деятельность, методы обучения, подготовка будущего учителя музыки.

The article discusses social and pedagogical essence of the concept of competence of a future Music teacher and methods of its formation in the process of music performing activity.

Key words: competence, competency, competentional, music performing activity, methods of education, future Music teacher training.

УДК 378.041-51:78]:159.923

Бондаренко Л.А.,

доцент кафедри теорії та методики музичного мистецтва

Інституту мистецтв

Київського університету імені Бориса Грінченка,

кандидат педагогічних наук

КЛАСТЕРИ КОМПЕТЕНТНОСТЕЙ ЯК ОСВІТНІЙ РЕЗУЛЬТАТ ГОТОВНОСТІ МАЙБУТНЬОГО ВЧИТЕЛЯ МУЗИКИ ДО ПРОФЕСІЙНОГО САМОРОЗВИТКУ

У статті розглянуто сутність готовності майбутнього вчителя музики до професійного саморозвитку у процесі інструментально-виконавської підготовки, висвітлено критерії та показники її сформованості, виокремлено кластери компетентностей як освітнього результату досліджуваного феномена.

Ключові слова: готовність майбутнього вчителя музики до професійного саморозвитку у процесі інструментально-виконавської підготовки, кластери компетентностей.

Реформування української вищої школи, зумовлене змінами у соціально-економічній сфері суспільства та інтеграцією до європейського освітнього простору, висуває нові вимоги до професійної підготовки спеціалістів. Модернізація освіти здійснюється на основі переходу від традиційної до компетентнісно орієнтованої моделі виховання та навчання. Відтак процес освіти має на меті набуття студентами професійних компетентностей. Одним з найважливіших проявів професійної компетентності є здатність особистості постійно вдосконалювати себе, розвивати свій особистісно-професійний потенціал та швидко адаптуватися до змін, що відбуваються на ринку праці. У зв'язку з цим виникає необхідність в організації такої системи підготовки студентів, яка забезпечувала б цілеспрямований процес професійного саморозвитку майбутнього фахівця, зокрема вчителя музики.

Аналіз останніх досліджень і публікацій показав, що у музично-педагогічній освіті теоретичні і практичні аспекти формування компетентностей у професійній підготовці майбутніх учителів музики розробляються такими ученими, як Л. Масол, О. Олексюк, Г. Падалка, Т. Рейзенкінд, О. Щолокова та ін. Особливості професійного саморозвитку майбутніх вчителів розглядаються в дисертаційних дослідженнях Г. Бистрюкової, М. Костенко, Т. Стрільєвич, Т. Тихонової, П. Харченко, Р. Цокура. Однак проблема виокремлення кластерів компетентностей як освітнього результату формування готовності майбутнього вчителя музики до професійного саморозвитку у процесі інструментально-виконавської підготовки ще не привернула увагу дослідників.

Мета статті — виокремити кластери компетентностей як освітній результат формування готовності майбутнього вчителя музики до професійного саморозвитку у процесі інструментально-виконавської підготовки.

Завдання: розкрити сутність понять «готовність до діяльності» та «компетентність»; визначити поняття «готовність майбутнього вчителя музики до професійного саморозвитку у процесі інструментально-виконавської діяльності» та критерії і показники її сформованості; висвітлити зміст кластерів компетентностей як освітнього результату формування готовності майбутнього вчителя музики до професійного саморозвитку у процесі інструментально-виконавської підготовки.

Виклад основного матеріалу статті. Існуючий нині стан професійної підготовки майбутнього вчителя музики характеризується загостренням суперечності між зростаючими вимогами до якості фахової підготовки вчителя музики й усталеною практикою у ВНЗ. Одним із шляхів подолання проблеми є формування готовності до професійного саморозвитку майбутнього вчителя музики, оскільки професійний саморозвиток передбачає здатність проектувати та організовувати власне професійне зростання, метою якого є досягнення вершин у професійній діяльності та забезпечення конкурентоспроможності на сучасному ринку праці.

Теоретичний аналіз психолого-педагогічних досліджень [1; 3; 6; 7; 9] дав змогу визначити готовність майбутнього вчителя музики до професійного саморозвитку у процесі інструментально-виконавської підготовки як інтегровану професійну якість фахівця, яка виявляється у мобілізації духовних сутнісних сил особистості (О. Олексюк) [8], характеризує наявність і певний рівень мотивації, музично-педагогічних цінностей, знань, умінь, досвіду самотворчої діяльності, забезпечує здійснення та високу ефективність професійного саморозвитку в інструментально-виконавській діяльності.

Сформованість досліджуваного феномена у нашій розвідці діагностується через такі критерії та показники:

– *мотиваційно-ціннісний* (стійкість позитивної мотивації студента до професійного саморозвитку; ступінь усвідомлення особистісної та суспільної значущості професійної діяльності вчителя музики; спрямованість майбутнього вчителя музики на музично-педагогічні цінності);

– *когнітивний* (міра розвиненості музично-естетичного тезаурусу; ступінь сформованості знань і вміння застосовувати їх у самостійній пізнавальній діяльності; ступінь ерудованості у сфері професійного саморозвитку);

– *рефлексивно-діяльнісний* (ступінь сформованості інструментально-виконавських умінь, оволодіння рефлексивними вміннями, сформованості умінь та навичок професійного саморозвитку).

Згідно з компетентнісним підходом, основним освітнім результатом фахової підготовки вчителя музики та його готовності до професійної діяльності, у тому числі до професійного саморозвитку, виступають компетентності. Компетентності розглядаються як

основний освітній результат навчально-виховного процесу, здатність студентів до продуктивної професійної діяльності.

Аналіз наукової літератури з означеної проблеми [1–7; 9; 10] показав, що існує певна кореляція між поняттями «компетентність» та «готовність до діяльності». Так, компетентність визначається як готовність, здатність, спроможність кваліфіковано здійснювати певну діяльність і містить у собі динамічне поєднання знань, розуміння, цінностей, умінь, ставлень, досвіду діяльності. Готовність тлумачиться як основа будь-якої діяльності, можливість, схильність суб'єкта діяти на достатньо високому рівні, це феномен, який поєднує у собі цілісний комплекс особистісних якостей, властивостей, здібностей, знань, умінь, станів майбутнього фахівця. Таким чином, готовність до певної діяльності постає передумовою набуття відповідної компетентності, натомість компетентність виступає результатом формування готовності (процесу діяльності).

Ми вважаємо, що внутрішнім особистісним ресурсом та результативним підсумком формування готовності майбутнього вчителя музики до професійного саморозвитку у процесі інструментально-виконавської підготовки є набуті кластери (групи) компетентностей (М. Гуськова [2], В. Луговий [4; 5]). У концепції М. Гуськової [2] сформованість компетентностей варто оцінювати, структуруючи їх у групи — кластери — за певними ознаками, а саме: характеристиками прояву; завданнями професійної діяльності; видами професійної діяльності тощо. У нашому дослідженні виокремлення кластерів компетентностей як освітнього результату формування досліджуваної готовності майбутнього вчителя музики здійснюється за характеристиками прояву певних здатностей: *мотивування діяльності, когнітивно-пізнавальних, операційних*.

Кластер *мотивування діяльності* містить такі компетентності: *мотиваційну* (здатність формувати стійку позитивну мотивацію власного професійного саморозвитку); *ціннісну* (здатність вибудовувати власну систему цінностей, засновану на музично-педагогічних цінностях, яка є мірилом і стимулом самотворчої роботи); *рефлексивну* (здатність до самопізнання та усвідомлення самоцінності шляхом самоаналізу, самооцінки, самоконтролю, виявлення головних проблем і суперечностей у своїй особистості й інструментально-виконавській та музично-педагогічній діяльності).

Кластер *когнітивно-пізнавальних* компетентностей включає: *дидактичну* (здатність застосовувати наявні знання (музично-естетичний тезаурус, ерудованість у сфері професійного саморозвитку) та вміння (інструментально-виконавські, самостійної пізнавальної діяльності) для саморозвивальної діяльності); *методичну* (здатність до використання інноваційного музично-педагогічного досвіду); *інформаційну* (здатність до пошуку, критичної обробки та адаптації різних джерел інформації про виконавсько-інструментальний процес та його складові, про твори музичного мистецтва та їх інтерпретаційні версії, про технічні проблеми, що виникають у процесі вивчення цих творів, та шляхи їх подолання) компетентності.

До кластеру *операційних* належать такі компетентності: *саморегуляції* (здатність до усунення суперечностей та проблем у своїй особистості та професійній інструментально-виконавській та музично-педагогічній діяльності, здатність керувати своїми діями, емоціями, думками й бажаннями, використовуючи різноманітні прийоми самовпливу та наявні психолого-педагогічні знання); *самоактуалізації* (здатність будувати й реалізовувати власну життєву стратегію, досягати творчого самовираження в інструментально-виконавській та музично-педагогічній праці); *самоорганізації* (здатність визначати мету, завдання, вільно оперувати відповідними методами і формами організації власної самотворчої роботи, визначати етапи та умови її ефективної реалізації, складати проект професійного саморозвитку, аналізувати, оцінювати й коригувати діяльність).

Висновки. Отже, внутрішнім особистісним ресурсом та підсумковим освітнім результатом формування досліджуваної готовності майбутнього вчителя музики визначено кластери компетентностей, а саме: мотивування діяльності (мотиваційна, ціннісна, рефлексивна компетентності); когнітивно-пізнавальний (дидактична, методична, інформаційна компетентності); операційний (компетентності саморегуляції, самоактуалізації, самоорганізації).

Джерела

1. Дьяченко М.И. Психологические проблемы готовности к деятельности / М.И. Дьяченко, Л.А. Кандыбович. — Минск, 1976. — 176 с.
2. Гуськова М.В. Количественные и качественные исследования в образовательной эволюции / М.В. Гуськова // Педагогика. — 2013. — № 3. — С. 23–29.

3. Кручинина Г.А. Готовность будущего учителя к использованию новых информационных технологий обучения : [моногр.] / Г.А. Кручинина. — М. : Изд-во МПГУ, 1996. — 176 с.
4. Луговий В.І. Компетентності та компетенції: поняттєво-термінологічний дискурс / В.І. Луговий // Вища освіта України : теорет. та наук.-метод. часоп. / [гол. ред. В. Андрущенко ; редкол. В. Бакіров, І. Вакарчук, В. Луговий та ін.] ; Ін-т вищої освіти НАПН України. — К., 2009. — № 3 (Дод. 1). — С. 8–14.
5. Луговий В.І. Освіта, навчання, інформація, компетентність: канонізація понять (теоретико-методологічний дискурс) / В.І. Луговий // Модернізація вищої освіти в Україні і світі : [колект. моногр. ; за заг. ред. В.П. Андрущенко, В.І. Лугового, М.Ф. Степка]. — Х., 2009. — С. 178–210.
6. Макагон Е.В. Формирование готовности педагога к поисковой деятельности в условиях последиplomного образования : дисс. ... канд. пед. наук : спец. 13.00.01 / Е.В. Макагон. — К., 1998. — 200 с.
7. Моляко В.О. Психологічна готовність до творчої праці / В.О. Моляко. — К. : Знання, 1989. — 48 с.
8. Олексюк О.М. Педагогіка духовного потенціалу особистості: сфера музичного мистецтва : навч. посіб. / О.М. Олексюк, М.М. Ткач. — К. : Знання України, 2004. — 264 с.
9. Сластенин В.А. Педагогика : инновационная деятельность / В.А. Сластенин, Л.С. Подымова. — М., 1997. — 224 с.
10. Формування базових компетентностей учнів загальноосвітньої школи у системі інтегративної мистецької освіти : [метод. посіб. для вчителів / за наук. ред. Л.М. Масол]. — К. : Пед. думка, 2010. — 232 с.

В статтє рассмотрена сутть готовності будущего учителя музыки к профессиональному саморазвитию в процессе инструментально-исполнительской подготовки, освещены критерии и показатели ее сформированности, выделены кластеры компетентностей как образовательного результата исследуемого феномена.

Ключевые слова: готовность будущего учителя музыки к профессиональному саморазвитию в процессе инструментально-исполнительской подготовки, кластеры компетентностей.

The article presents readiness of a future Music teacher for professional self-development in the process of instrumental performance training, highlights criteria and indicators for its formation, distinguishes clusters of competencies as educational result of investigated phenomenon.

Key words: readiness of a future Music teacher for professional self-development in the process of instrumental performing training, clusters of competencies.